

4. Освіта України. Нормативно-правові документи – Миленіум, 2001. – 472 с.

5. *Перевозова І. В.* Щодо проблемних питань пізнання наукового апарату економічного контролю. // Розвиток бухгалтерського обліку, контролю та аналізу у сучасних концепціях управління [Текст]: Міжнар. наук.-практ. конф., 2011 р., 19-21 трав., м. Судак: [матеріали]. – Сімферополь, ВД «АРІАЛ», 2011. – 286 с. – С. 210–212.

6. Судова статистика. Огляд даних 2011. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://court.gov.ua/vidova_statystyka/oglyad/ – Назва з екрану.

7. Закон України “Про судову експертизу” від 25 лютого 1994 року № 4038а-ХІІ (із змінами і доповненнями) [Чинний від 25-02-94] – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=4038-12> – Назва з екрану.

8. *Перевозова І. В.* Помилки експертів-економістів при формуванні висновків – об’єктивна реальність. // Стан, проблеми та перспективи розвитку обліку, аналізу і контролю в умовах сучасних концепцій управління: матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції [відповідальні за випуск: проф. Рудницький В. С., доц. Білинський В. І.]. – Львів: Видавництво Львівської комерційної академії, 2011. – 584 с., С. 344–345.

9. Вільна енциклопедія. – [Електронний ресурс].

Режим доступу: <http://uk.wikipedia.org/wiki/Знання>. – Назва з екрану.

10. Інструкція про призначення та проведення судових експертиз від 8 жовтня 1998 р. №53/5 (зі змінами та доповненнями) – [Чинна від 08-10-98] – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98>. – Назва з екрану.

11. Порядок присвоєння кваліфікаційних класів судових експертів працівникам науково-дослідних установ судових експертиз Міністерства юстиції України від 30.12.2011 № 3660/5 – [Чинний від 03-01-12] – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0002-12>. – Назва з екрану.

This article is devoted the questions of forming of personality potential of expert-economist. On the basis of application of approach of the systems and structurally logical the structural model of personality potential of expert-economist is built an analysis, generalized him component descriptions in correlation to other categories and certainly influence of face of expert on the increase of intellect of the system of management of economic examination as one of forms of financial control.

УДК 572.1.4:338.43(477.8)

Петрів В. П.

ОСНОВНІ НАПРЯМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО ЛЮДСЬКОГО РОЗВИТКУ В СІЛЬСЬКІЙ МІСЦЕВОСТІ КАРПАТСЬКОГО РЕГІОНУ

У статті досліджено сучасний стан людського розвитку в сільській місцевості Карпатського регіону та визначено пріоритетні напрями людського розвитку даного регіону.

Ключові слова: людський розвиток, концепція людського розвитку, сталий людський розвиток.

І. Вступ. В основі концепції людського розвитку лежить принцип, згідно якого економіка існує для розвитку людей, а не люди – для розвитку економіки. Ні за яких темпів економічного зростання суспільний прогрес неможливий, якщо не реалізовані три ключові можливості для людини: прожити довге й здорове життя; набуття, розширювати й оновлювати знання; мати доступ до засобів існування, що забезпечують гідний рівень життя. Людський розвиток визначається як процес зростання людських можливостей, що забезпечується політичною свободою, правами людини, суспільною повагою до особистості, здоровим довкіллям. Матеріальне

благополуччя розглядається лише як одна з базових можливостей вибору, але воно не є всепоглинаючою метою[2;88].

Із часу проголошення незалежності Україна досягла значного успіху у соціальному, економічному та екологічному розвитку, але більшість населення, яке проживає у сільській місцевості і досі потерпає від низького рівня життя, недостатнього рівня доступу до медичної допомоги та освіти.

Згідно із розпорядженням Кабінету міністрів України від 10 серпня 2004 р. № 573 була схвалена Концепція Загальнодержавної програми соціального розвитку села на період до 2015 року. Дана концепція визначила, що нагальними проблемами в сільській місцевості є високий рівень безробіття, посилення міграції сільського населення, скорочення мережі закладів соціально-культурного призначення, зношеність та застарілість їх матеріально-технічної бази, нестача ресурсів для збереження і відтворення виробничого потенціалу села [7]. Проте ці проблеми актуальні і досі в сільській місцевості.

вості, вони негативно впливають на людський розвиток в Україні, а також і на її місце в світі.

З особливою гостротою негативні процеси проявляються в сільській місцевості Карпатського регіону, де соціально-економічна криза виявилася глибшою порівняно з іншими регіонами країни. Лише не втрачений за роки адміністративно-командної системи дух підприємливості, поширений серед значної частини сільських жителів регіону, та наполегливість у веденні особистих господарств не дозволили допустити ще більшої злиденності. Багато сіл в регіоні розвиваються не гірше, ніж у радянські часи. Проте сільську місцевість регіону вразила демографічна криза, сотні тисяч найбільш працездатних сільських жителів у пошуках заробітків були змушені шукати роботу за межами батьківщини, руйнуються сім'ї, погіршується якість послуг закладів освіти, охорони здоров'я, культури. Держава поки що не виробила ефективних важелів для регулювання цих процесів. Бідність у сільській місцевості стала поширеним явищем. Її причини лежать в нераціональній організації політичного, соціального, економічного життя країни, в нерівноправному становищі сільських громад. Актуальність і доцільність здійснення дослідження рівня життя сільського населення в регіоні зумовлені значущістю забезпечення його підвищення в умовах розбудови соціальної ринкової економіки, наближенням кордонів ЄС і потребою в інноваційному розвитку економіки загалом та її аграрної сфери [1; 3].

Дослідженню теоретичних і практичних питань людського розвитку присвячено багато на-

укових праць серед яких відомі дослідники як О.Грیشнова, Е. Лібанова, О. Макарова, О. Власюк, Б. Белобров та інші вчені.

II. Постановка завдання Із наведеними вище проблемами виникла необхідність у дослідженні сучасного стану людського розвитку у сільській місцевості Карпатського регіону та визначенні його основних напрямів.

III. Результати. У Концепції переходу України до сталого розвитку зазначено, що *сталий людський розвиток* – можливість задоволення фізичних, духовних та інших потреб розвитку сучасної людини впродовж всього життя. Такий розвиток повинен бути тривким у часі і не відбуватись за рахунок погіршення можливостей наступних поколінь людей забезпечувати свої потреби. Така можливість може бути забезпечена, якщо розвиток національної економіки та світового господарства в цілому відбуватиметься з урахуванням обмеженості ресурсного та екологічного потенціалу нашої планети[4;7]. В основі концепції сталого людського розвитку є людина, а основним завданням сталого людського розвитку є підвищення рівня і якості життя населення впродовж життя, не перешкоджаючи майбутнім поколінням задовольняти власні потреби.

Метою людського розвитку є не тільки подолання бідності, а й врахування потреб людей, які не є бідні, проте не мають належної освіти чи доступу до медичних послуг. Забезпечення сталого людського розвитку передбачає створення сприятливого середовища для розкриття людського потенціалу.

Людський розвиток стосується розширення вибору людей. Вибір може бути різноманітним,

Таблиця 1

Структура поняття «сталий людський розвиток»

Сталий людський розвиток			
Довге і здорове життя	Освіта і знання	Гідний рівень життя	Гармонізація з природою без виснаження природних ресурсів
<i>формування якісної та доступної системи охорони здоров'я, здатної забезпечити тривале та здорове життя людей;</i>	<i>формування доступної протягом всього життя і для всіх громадян гнучкої та ефективної системи освіти, як передумови зміцнення потенціалу людини та підвищення рівня їх добробуту;</i>	<i>доступ до засобів існування для забезпечення гідного рівня і якості життя громадян;</i>	<i>створення умов для безпечного і здорового проживання людини та збереження екосистем для майбутніх поколінь.</i>

ним основним є можливість вести довге і здорове життя, отримати освіту і користуватися гідними стандартами життя.

Вибір людини залежить від цілого ряду факторів, таких як індивідуальні цінності, навички та здібності, економічне та політичне становище країни, доступність освіти і охорони здоров'я, а також міжнародні події. Незалежно від індивідуальних переваг, люди хочуть жити в середовищі, де вони можуть повністю реалізувати свій потенціал і вести продуктивне, творче життя у відповідності зі своїми потребами та інтересами[5;25].

Дослідимо стан людського розвитку на прикладі Карпатського регіону, який включає в себе Ікарпатську, Івано-Франківську, Львівську та Чернівецьку області.

До найосновніших прав людини належить право на збереження здоров'я, проте, незважаючи на задеклароване право у Конституції України на безкоштовну медичну допомогу, доступ до якісних медичних послуг є обмежений. Це пов'язано із рівнем доходів, соціальним статусом та місцем проживання.

Карпатський регіон налічує 3592 населених пункти в яких розміщено 78 лікарень, 579 амбулаторій, 2104 фельдшерсько-акушерських пункти. В загальному рівень забезпеченості лікарнями складає 2,2%, тобто на одну лікарню припадає майже 46 поселень [3].

Сільські жителі маючи право на отримання невідкладної медичної допомоги такого самого рівня, як і мешканці міст, насправді не мають рівних можливостей доступу до медичних послуг. Причинами такого стану справ є насамперед, нестача належно обладнаних приміщень, відсутність достатньої кількості медикаментів і транспортних засобів, а також дефіцит кваліфікованих медичних кадрів. Ситуація ускладнюється і тим, що випускники вітчизняних медичних університетів у край неохоче погоджуються працювати у сільській місцевості, а держава упродовж тривалого періоду часу виявляється не спроможною розробити дієвих механізмів вирішення цієї проблеми[6;11].

У Національній доповіді про людський розвиток 2011 «Україна на шляху до соціального з'єднання» зазначено, що для багатьох перешкодою є відстань до закладів охорони здоров'я. При цьому дві третини домогосподарств, які відчувають брак медичних установ або аптек поблизу свого будинку, становлять жителі сільської місцевості, що втричі більше, ніж у містах

[5; 80]. Також існує великий рівень недовіри до системи охорони здоров'я.

До необхідних складових сталого людського розвитку регіону належить право на якісну освіту.

Карпатський регіон налічує 897 дошкільних закладів, тобто, на один садочок припадає на 4 поселення з найвищим рівнем забезпеченості у Закарпатській області 56% і найнижчим у Львівській 10%. Це пояснюється наслідком кризи 90-х років, коли різко впали показники народжуваності, відповідно скоротились мережі дошкільних закладів. Пізніше ці показники почали зростати (у 2005 р. Івано-Франківська область налічувала 167 садочків, у 2009 р. – 211), проте вони не забезпечують належним рівнем населення регіону. Щодо середньої освіти, то шкіл в Карпатському регіоні налічується 2598, тобто на 3 села припадає майже 2 школи. Рівень забезпеченості регіону складає 72,3% [3].

Не краща ситуація і в соціо-культурній сфері, сільська бібліотека втратила своє значення, застаріли фонди і вже не придатні до задоволення потреб населення. Так у 2001 р. Львівська область налічувала 1177 бібліотек, то у 2009 р. їх кількість зменшилась до 1151 [3]. Селяни в більшості черпають інформацію з телебачення і радіо.

Значна роль у системі сталого людського розвитку належить екологічній складовій. Проблеми екології у Карпатському регіоні впливають на стан здоров'я населення. Протягом останніх років спостерігається певна стабілізація екологічної ситуації як у регіоні, так і в Україні, завдяки змінам в економіці та вдосконаленню механізмів, які регулюють галузь охорони довкілля.

Для забезпечення сталого людського розвитку в Карпатському регіоні і в Україні в цілому, потрібно на державному рівні створити і ввести у дію *Національну стратегію сталого розвитку села*, для забезпечення добробуту сільських жителів, розвитку інфраструктури, підвищення соціально-економічних стандартів та забезпечення сприятливого та безпечного для здоров'я та життя екологічного стану території.

Пріоритетні напрями сталого людського розвитку Карпатського регіону:

- *Соціально-економічний розвиток* (забезпечити створення на території села нових підприємств торгівлі, сфери послуг, дрібнотоварного виробництва і залучити максимальну кількість мешканців села до підприємницької діяльності, залучити інвестиції, створити нові робочі

місця, збільшити надходження коштів до місцевого бюджету);

- *Підвищення рівня соціальних послуг та соціальних стандартів якості життя* (забезпечити хороші умови для проживання, дотримання високих соціальних стандартів та всестороннього розвитку мешканців села: культурного, духовного, фізичного та освітнього, підтримати соціально незахищених людей, дітей-сиріт, одиноких престарілих, молоді сім'ї, людей, що потрапили у складні життєві обставини);

- *Культурний і духовний розвиток* (підняти на вищий рівень культуру та мораль мешканців села, навчити толерантності людини до людини, згуртувати громаду, зберегти національні традиції, виховати громадянина-патріота свого села та своєї держави)

- *Охорона та збереження довкілля* (зменшити негайний вплив на природу мешканців села, створити та зберегти для нащадків безпечно для життя і здоров'я людей навколишнє природне середовище) [8].

Поєднання та взаємодія напрямів стратегічного плану сталого розвитку в сільській місцевості Карпатського регіону сприятиме активізації громади на покращення соціально-економічного стану території, забезпечення сприятливого екологічного стану та збереження національних традицій, що призведе до підвищення добробуту та рівня життя мешканців.

ІV. Висновки. Головною проблемою Карпатського регіону є низький рівень життя, неефективна система охорони здоров'я, соціальна несправедливість та забруднене довкілля. Тому основним завданням є створення національної програми, для забезпечення добробуту мешканців на основі підвищення духовно-культурного рівня мешканців, розвитку інфраструктури, підвищення соціально-економічних стандартів та забезпечення сприятливого та безпечного для здоров'я та життя екологічного стану території.

Забезпечення сталого людського розвитку передбачає подолання і запобігання бідності, зменшення нерівності та формування потужно-

го середнього класу, оскільки сталий людський розвиток можливий тоді коли одночасно забезпечуються задоволення матеріальних і духовних потреб та підвищується життєвий рівень населення. При цьому повинне бути раціональне екологічнобезпечне використання природних ресурсів та збереження їх для майбутніх поколінь.

1. *Біттер О. А.* Розвиток сільського господарства і рівень життя сільського населення Карпатського регіону: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра. екон. наук: 08.00.04 «Економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності)» / О. А. Біттер. – Львів, 2008. – 36 с.

2. *Гришнова О. А.* Людський розвиток : Навч. посіб. / О. А. Гришнова. – К. – КНЕУ, 2006. – 308 с.

3. Державна служба статистики України. Режим доступу <http://ukrstat.gov.ua/>

4. Концепція переходу України до сталого розвитку. Режим доступу <http://77.121.11.22/ecolib/4/26.pdf>

5. Національна доповідь про людський розвиток 2011 «Україна на шляху до соціального залучення».

6. Проблеми та перспективи розвитку сільських територій України (на прикладі Карпатського регіону): науково-аналітична доповідь / [В. В. Борщевський, Х. М. Притула, В. Є. Крупін, І. М. Куліш]; НАН України. Інститут регіональних досліджень; [наук. ред. В. В. Борщевський]. – Львів, 2011. – 60 с. Режим доступу <http://irg.org.ua/news/ndrt.pdf>

7. Про схвалення Концепції Загальнодержавної програми соціального розвитку села на період до 2011 року Кабінет Міністрів України; Розпорядження, Концепція від 10.08.2004 № 573-р.

Режим доступу <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/573-2004-p>

8. Стратегія сталого розвитку села Зимна Вода. Режим доступу http://zymnavoda.lviv.ua/file/Strategiia_rozvytku_sela_Zymna_Voda.pdf

The article defines the category of «sustainable human development» and its main components, the current state of human development in rural areas in the Carpathian region and priority areas of human development in the Carpathian region. According to the concept of human development it is based on the principle that the economy exists for the development of the people, not the people – for economic development. Under no economic growth social progress is possible, if not implemented three key opportunities for rights: to live a long and healthy life, to acquire, expand and update knowledge, access to livelihoods, providing a decent standard of living.